

שו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סימן י

הנה מרן בש"ע (סי' צח ס"א) כתב וז"ל: איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו כגון חלב (בצירי) שנתערב בבשר, יטעמנו עכו"ם, אם אמר שאין בו טעם חלב, או שאומר שיש בו טעם פגום, מותר, וצריך שלא ידע שסומכים עליו, ואם אין שם עכו"ם לטועמו, משערים אותו בששים. וכן אם הוא מין במינו דליכא למיקם אטעמא משערים בששים.

וכי ע"ז הרמ"א בהגה, ואין נוהגים עכשיו לסמוך על טעימת עכו"ם, ומשערים הכל בששים. וכ"כ עוד הרמ"א בהגה (בסי' צב ס"א), ובתורת חטאת (כלל פה סי' יט) בשם האגור. ע"ש. וכיו"ב כ' בספר התרומה (סי' מח), שטוב לנו שלא לסמוך על קפילא גוי שינסה אם יש טעם איסור בתבשיל ההיתר, אלא לשער בששים. ע"ש.

ומהרש"ל בים של שלמה (פרק גיד הנשה סוף סי' לג) כתב, ונראה שאם הוא מסיח לפי תומו, אפי' אם אינו קפילא אלא סתם גוי נאמן בין להחמיר בין להקל, ובכה"ג סמכינן עליה אפילו האידנא, שאינו אלא גילוי מילתא בעלמא, אבל אם אינו מסל"ת לא סמכינן האידנא אפי' אקפילא. ע"כ. וע"ע בכנה"ג (סי' צח הגב"י ס"ק טו).

והנה גם הפרי חדש (סי' פז ס"ק כט) כתב, ומ"ש בש"ע שאם העמיד גבינה בעור קיבת כשרה, אם יש בה טעם בשר אסורה, המחבר אזיל לטעמיה לקמן (ר"ס צח) דהאידנא נמי סמכינן אטעימת עכו"ם, אבל לא נהגינן בהא כדברי המחבר, אלא כדברי ההגה שם דלעולם משערינן בששים. ע"כ. וכ"כ בשלחן גבוה (סי' צב סק"ב וסי' צח סק"ד). גם בזבחי צדק (סי' צב סק"ב) כ' ע"ד הרמ"א הנ"ל, שאף אנו במדינתנו אין סומכים על טעימת קפילא, ומימינו לא שמענו שהורו כן, אלא בעינן דוקא ששים. וכ"כ עוד (בסי' צח סק"ב). וכ"כ בכף החיים (שם ס"ק יא). ע"ש.

דעת הרב עובדיה: ומכל מקום נלע"ד שאם נתערב איסור בהיתר, וכנגד האיסור יש למשל פי חמשים, והאיסור כחוש, וקרוב לודאי שאין בתבשיל טעם איסור כלל, ויש הפסד מרובה בדבר, יכולים לסמוך בכה"ג על טעימת גוי, באופן שאינו יודע שסומכים עליו, אף על פי שהוא יודע ממנהגי ישראל, ואם יאמר שאין שום טעם של האיסור, יכולים לסמוך על מרן שקבלנו הוראותיו ולהתיר התבשיל, ואפילו אם אין הפסד מרובה בדבר אם יש איזה צירוף להקל, יכולים לסמוך להקל על ידי טעימת גוי.

וזכר לדבר מ"ש מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב (סי' טו) וז"ל: והן אמת שכבר כתבנו במקומות אחרים (ע' ברכי יוסף סי' ז סק"ג, ובמחזיק ברכה שם), דכי פליגי רבנן בתראי על מרן ז"ל בדיני ברכות, דמרן ס"ל לברך, והאחרונים חולקים, וס"ל שלא לברך, העיקר שיש

לחוש לדברי האחרונים שלא לברך. וכן קבלתי מרבותי, מ"מ מי שמברך כדעת מרן אין מוחים בידו, כיון שקבלנו הוראות מרן. וה"נ בעיר אלג'יר בעומדם יעמודו כדעת רבם הריב"ש. ע"ש.

וכ"ש כאן שאין האחרונים חולקים על מרן מצד הדין, אלא שאמרו שלא נהגו כן, שבדאי שהעושה כדעת מרן במקום הפסד מרובה, או במקום שיש עוד סניף להתיר, יש לו על מה שיסמוך. ולכתחלה נמי מורין הכי, שהתורה חסה על ממונם של ישראל (חולין מט ב).

והנה באיסור דרבנן כגון עוף בחלב, או בנתערבה בתבשיל חתיכת בשר שלא נמלחה, דקי"ל דם שבשלו דרבנן, אין אנו צריכים לטעימת גוי, (ובפרט למ"ד דם ובשר חשיב מין במינו, שטעם דם האיברים שוה לטעם האיברים), כיון דקי"ל (בסי' צט ס"ו) איסור של דבריהם שנפל לתוך היתר, ואין בהיתר כדי לבטלו, מרבה עליו ומבטלו, וכתבו הפרי חדש והאחרונים, דהיינו אפי' באיסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה. וכן פסק להלכה ולמעשה בשו"ת באר מים חיים מוצרי ח"א (חיו"ד סי' ז). (וע"ע בשו"ת באר מים חיים בח"ב חיו"ד סי' ב). ע"ש. ולכן גם אנו מורים ובאים להתיר ע"י ביטול בששים. אבל באיסור תורה מין בשאינו מינו כל שקרוב לודאי שאין שם טעם איסור, יש לסמוך על טעימת גוי, שאינו יודע שסומכים עליו, ולהתיר, כי התורה חסה על ממונם של ישראל, ומעיקר הדין לכל הדעות יש לסמוך אקפילא ארמאה, אלא שלא נהגו לסמוך על טעימת קפילא בזה"ז, ובכה"ג שיש הפסד מרובה בדבר, כדאי הוא מרן שקבלנו הוראותיו, לסמוך עליו להקל, ע"י טעימת גוי.

ולרווחא דמילתא לאחר שיאמר הגוי שאין בתבשיל שום טעם של איסור, יוסיפו עוד בתבשיל עד כדי ששים כנגד האיסור. ואף על פי שהיה איסור של תורה, כיון שהגוי אומר שאין שם טעם של האיסור, לא עדיף מאיסור של דבריהם שמותר להרבות עליו ולבטלו. והרי מדברי התרומת הדשן (סי' קעא) מוכח שלא אמרו שאין מבטלין איסור לכתחלה אלא בודאי איסור אבל ספק איסור מותר. וכ"כ בשמו הכנה"ג (בהגה"ט סי' צט אות טז). ע"ש. גם בספר ערך השלחן (שם סק"ו) הוכיח במישור מדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תרומות ה"ט) שספק איסור שנתערב מותר לבטלו לכתחלה, ואפי' כשנתערב מין בשאינו מינו שיש בו משום טעם כעיקר דאורייתא מותר לבטלו, **דהא דאסור לבטל איסור לכתחלה מדאורייתא, הוא רק כשמערב איסור בהיתר כעין זרוע בשלה דילפינן מניה הכי, אבל להוסיף על התערובת לכ"ע אינו אסור אלא מדרבנן, שאילו גם בהוספה על התערובת אסור מה"ת, היה לנו לאסור תוספת על התערובת גם באיסור דרבנן, ומה טעם חילקו באיסור דרבנן בין לערבו ממש לבין להוסיף על התערובת לבטלו בששים, אלא ודאי דלהוסיף על התערובת אינו אלא איסור דרבנן, הילכך בספק איסור יש להתיר.** ע"ש. גם בשו"ת ספר יהושע (חיו"ד ס"ס לט) כתב

בשם הש"ך (סי' צב) שמותר לבטל ספק איסור תורה, וכ"ש אם רוב הפוסקים מתירים לגמרי אלא שנוהגים להחמיר דאמרינן ביה בכה"ג ספק דרבנן לקולא. ע"ש. ועי' במש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ד (חאו"ח ס"ס נב). ובפרי מגדים (שפתי דעת סי' צט ס"ק לה). ובשו"ת אוהב משפט (חאו"ח ס"ס כ). ובשו"ת הר צבי (חיו"ד סי' לו). ע"ש. וכל שכן בני"ד שבודאי שלאחר שאמר הגוי שאין שם טעם איסור, מותר להוסיף ולבטלו עד ששים, דהוי רק לרווחא דמילתא. וכן כשיש סניף להקל, אפי' הוא איסור תורה יש לסמוך על טעימת גוי, כיון שקבלנו הוראות מרן, שמיקל ע"י טעימת גוי.

וכן מצאתי להגאון רבי יוסף ידיד אב"ד בירושלים, בשו"ת שארית יוסף ח"א (חיו"ד ס"ס א), שכתב, ובני"ד יטעימנו לקפילא ואם יאמר שאין טעם איסור יוסיף עליו ויבטלנו בששים, שהרי מן הדין כל איסור שנתערב בהיתר יש להתיר ע"י טעימת קפילא ארמאה, וכמ"ש מרן ביו"ד (ר"ס צח), והרמ"א הוא שכתב שלא נהגו עכשיו לסמוך על טעימת עכו"ם, וא"כ כיון דמדינא בכל תערובת איסור סמכינן אטעימת גוי, מכ"ש אם יוסיף ע"ז אח"כ לבטלו בששים שיש להתיר, כיון שיש כמה סניפין להקל בזה. ע"ש. ודון מינה לני"ד, שאם יש עוד סניף להקל יש לסמוך אטעימת נכרי, אפי' באיסור תורה במין בשאינו מינו. ואם יש הפסד מרובה בדבר, יש להתיר לסמוך על טעימת נכרי אפי' באיסור תורה שאין עמו סניף אחר להקל. שהתורה חסה על ממונם של ישראל, ואנו קבלנו הוראות מרן. וכן יש להוכיח מד' הש"ך סי' כד (סוף סק"ה). ואף התבואות שור (שם סק"ז) י"ל שיודה בני"ד. ועי' בשו"ת מאורות נתן (סי' כ כלל ז - ח). ע"ש.

במקרה שבישל חלב בכלי בשרי בן יומו נראה שיש עוד טעם להקל והוא משום שהכלים בזמננו לא בולעים.